

Oponentský posudek:

Kristýna Vaňková, *Apoteózy císaře Josefa I. v pražské sbírce univerzitních tezí* (bakalářská práce), Ústav estetiky a dějin umění FF JU, České Budějovice 2015, 100 s., 19 obr.

Kristýna Vaňková si pro svou absolventskou práci ambiciózně vybrala náročné téma univerzitních tezí ze sbírky Národní knihovny v Praze. Za cíl své BP prohlašuje autorka „*podrobný ikonografický rozbor*“ a objasnění motivů glorifikace členů habsburského rodu, zvláště Josefa I. (s. 8). V logicky vystavěné práci se postupně věnuje představení relevantní literatury, univerzitním tezím, osobě Josefa I. a historii zkoumané sbírky. V následující kapitole Vaňková podrobně rozebírá dva vybrané příklady tezí, přičemž si klade za cíl „*zjistit, proč je na jednotlivých grafických listech oslavován císař Josef I., v jakém kontextu vznikaly a jakou roli zde hrála postava objednavatele [...]*“ (s. 8).

Hned na úvod je třeba zdůraznit, že vysokým ambicím Kristýna Vaňková plně dostála.

S náročným tématem se vypořádala s obdivuhodnou erudicí a hlubokým zaujetím, dobře patrným z minuciózních ikonografických rozborů i interpretačních pasáží. Přesto lze vznést několik dílčích připomínek.

V případě teze Františka z Dietrichsteinu z r. 1676 bych uvažoval spíše o obecné alegorii dobré vlády říši, než o konkrétním ohlasu bitvy u sv. Gotthardu r. 1664 (in margine, vhodnější by bylo držet se v české historiografii obvyklého úzu a nepřejímat ze špatného překladu knihy B. Hamannové německojazyčný termín „bitva u Mogersdorfu“, s. 19, 69). Vaňková však jistě uvažuje správným směrem, když vnímá tezi v kontextu habsbursko-osmanských konfliktů. V případě teze Františka Norberta Trauttmansdorffa (1748, s. 22–23) se pak lze tázat, nakolik byla oslava korunovace Marie Terezie manifestací politických postojů rodu během kritické první slezské války, během níž se většina české šlechty přiklonila na stranu bavorského kurfiřta a dočasného císaře a českého krále Karla Alberta. Interpretaci teze Ferdinanda Leopolda Benna z Martinic oslavující Ferdinanda III. by obohatilo její zasazení do kontextu habsburského herkulovského mýtu (s. 16, podobně s. 51).¹ Uvítal bych zamyšlení autorky nad důvodem akcentování oslavy Josefa Egyptského před vládou Marie Terezie na tezi Josefa Glasera (1745), jehož Vaňková ostatně jako defendenta neuvádí (s. 21). Ve výkladu o oslavě Habsburků by se Vaňkové mohla opřít o práce Karla Vocelky.² Ve stati o Josefu I. bych se na jejím místě nespolehal pouze na práci Brigitte Hamannové, vhodnější oporou by byla panovníkova monografie.³

Jádrem práce jsou ikonografické rozborů a interpretace dvojice tezí oslavujících Josefa I. V analýze obsahově náročných grafik prokazuje autorka výjimečnou pozornost k detailům i schopnost přesvědčivých interpretací jednotlivostí, skupin postav i celků. K jejím identifikacím lze uvést několik doplňků.

K Hallweilově tezi: ženskou postavu s rohem hojnosti nelze ve společnosti personifikací tří dalších kontinentů, které Vaňková správně rozeznala, číst jen jako personifikaci hojnosti (s. 36). Jde spíše o Evropu, prezentovanou jako zdroj hojnosti pro celý svět. Z toho plyne, že ženskou postavu ve zbroji, objímající glóbus, bych v protikladu k názoru autorky vnímal přeci jen jako Pallas Athénu, jež z Evropy (zobrazené na glóbu) přináší světu moudrost (s. 35). Na základě Martialova epigramu z knihy XIV, 34 vnímám srp spíš jako nástroj mírumilovného zemědělství, vytvořený z meče, nikoliv jako válečný nástroj (s. 37: dělo podle autorky „*jako nástroj války s kladivem a srpem ničí*“). Pololežící ženská postava přidržující kartuši pravici nedrží jen český erb, ale i znak Rakous a dalších habsburských držav (s. 39).

¹ Srov. klasickou studii Guido Brucka, Habsburger als „Herculier“, *Jahrbuch der kunsthistorischen Sammlungen in Wien* L, 1953, s. 191–198.

² Karl Vocelka, *Politische Propaganda Kaiser Rudolfs II.*, Wien 1981. – Idem – Lynne Heller, *Život Habsburků. Kultura a mentalita jednoho rodu*, Praha 2011 (tuto práci Vaňková jednou cituje, s. 160).

³ Charles W. Ingrao, *Josef I. Der vergessene Kaiser*, Graz 1982.

K trautsonovské tezi: oprávněnou interpretaci o vzpomínce Víta Trautsona na zesnulého bratra by Vaňková mohla podepřít odkazem na rodovou genealogii (s. 48).⁴ Autorkou neidentifikovaný erb napravo pod Josefem I. se třemi lvy je znakem Korutan (s. 51). Deset Habsburků s říšskými jablky odpovídá dosavadnímu počtu habsburských císařů, ostatní předkové Josefa I. jsou zobrazeni jako držitelé nižších hodností (s. 66) – na místě by bylo pokusit se identifikovat je a vysvětlit, proč se do „habsburského panteonu“ na tezi dostali právě tito předci Josefa I. V případě obou tezí bych také uvítal přesnější identifikaci zdrojů jednotlivých citátů.⁵

Tyto připomínky nemají zastínit zásadní klad práce: Kristýna Vaňková se neomezila jen na popis grafik, ten jí posloužil jako východisko žádoucí interpretace. Hallweilovu tezi oprávněně vztahuje ke snaze defendenta zaujmout následníka trůnu (z čehož přirozeně mohla vyplynout kariévní příležitost, s. 44). Kariévní motivy sleduje i v případě trautsonovské teze, již oprávněně vykládá jako oslavu Josefových vojenských úspěchů (s. 68).

Kristýna Vaňková píše velmi kultivovaným jazykem, k němuž lze vznést jen ojedinělé připomínky: „jenž“ místo „jež“ (s. 13), místo „Heintsch“ by bylo vhodnější obecně užívané „Heinsch“ (s. 12), podobně místo spojení „mír v Karlovarci“ – vycházejícího nejspíš z chybného překladu knihy Brigitte Hamannové – by bylo vhodnější užít obvyklé „karlovický mír“ (s. 18), obdobně místo „maďarský“ „uherský“ (s. 19), místo „Trauthsona“ lépe „Trausona“ (s. 44). Další výhrada směřuje k poměrně četným překlepům („Melichior“ místo „Melchior“, s. 15, 23, „Národí“ místo „Národní“, opakovaně na s. 14, „Šterberkové“ místo „Šternberkové“, s. 17, „Františka Norberta Trautmansdorff-Weinsberga“ místo „Františka Norberta Trauttmansdorff-Weinsberga“, s. 22, „Küsselm“ místo „Küsselem“, s. 23, „omto“ místo „tomto“, s. 24, „Karla Tehodora Salm Anhold“ místo „Karla Theodora“, s. 25, matoucí „vertikální“ místo „horizontální“, s. 51). Milovníka typografie podráždí opakované užívání písmene „x“ místo znaménka „x“. Počet překlepů však nedosahuje neúnosné míry.

Celkově je třeba ještě jednou vyzdvihnout vysoké intelektuální úsilí, které Kristýna Vaňková do své BP vložila. Její absolventská práce může sloužit jako vzor: se znalostí patřičné literatury autorka vychází z dobře zvoleného souboru pramenů, jimž klade relevantní otázky, na něž dokáže nacházet přesvědčivé odpovědi, které je schopna sdělně formulovat v souvislém textu. Z toho důvodu práci jednoznačně **doporučuji k obhajobě** a bez váhání navrhuji hodnocení stupněm **výborně**. Nezbývá než doufat, že se slečna Vaňková bude tématu věnovat dál.

V Českých Budějovicích, 16. května 2015

Jan Ivanega

⁴ Např. Cornelius von Wurzbach, *Biographisches Lexikon des Kaiserthum Österreichs* XLVII, Wien 1883, tabulka za s. 46. Dostupné online: www.literature.at.

⁵ Dohledatelné např. prostřednictvím multilingvní online sbírky latinských klasiků Lacus Curtius: <http://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/home.html>.